

Na Okruglom su se stolu mogli čuti i razložni glasovi u vezi s vođenjem jezične politike u Hrvatskoj, napose o novopredloženom Lesarovu zakonu o hrvatskom jeziku, koji se netočno dovodio u vezu s dvama neuspjelim prethodnim jezičnim zakonima. I dok su jedni izlagači u prvom dijelu skupa upućivali na iskustva drugih zemalja, čak predlagali osnutak povjerenstva za povezivanje s „jezično malim” državama poput

Estonije, Slovačke i Slovenije radi razmjene iskustava (Andrijašević), drugi su činjenicu što je slovenski predložak u osnovi Lesarova jezičnoga zakona, koji bi imao odrediti položaj hrvatskoga jezika u javnoj i službenoj porabi, držali njegovim najvećim nedostatkom (Peti-Stantić).

Nataša Bašić

STARI HRVATSKI FONOGRAFSKI ZAPISI U NOVOJ ZVUČNOJ TEHNICI

 Series 11/1: Croatian Recordings 1901-1936 (Sound Documents from the Phonogrammarchiv of the Austrian Academy of Sciences. The Complete Historical Collections 1899-1950, Vienna 2009), Croatian Recordings 1901-1936, Series 11/1. Sound Documents from the Phonogrammarchiv of the Austrian Academy of Sciences. The Complete Historical Collections 1899-1950, Vienna 2009., 4 audio CD-a, 1 CD-rom, brošura (176 strana), OEAW PHA CD 27, ISBN 978-3-7001-6560-6

Ovdje nije riječ o prikazu jedne knjige, već CD-izdanja. Bez pretjerivanja, kod ovog izdanja riječ je o prvi put objavljenoj jedinstvenoj zbirci najranijih povijesnih glazbenih snimaka (1901.) s hrvatskoga kulturnog područja, koji su prije svega namijenjeni jezikoslovcima, ali isto tako i muzikolozima, etnologima, filolozima, teolozima itd. O čemu je riječ? U Beču je 1899. godine osnovan Fonografski arhiv (kao Odjel Austrijske akademije znanosti), gdje su već početkom 20. stoljeća usavršili aparat za tonsko snima-

nje, koji je zahvaljujući svojoj pokretnosti bio vrlo koristan i omogućavao rad na terenu, „s ciljem formiranja zbirke tonskih zapisa, po strogim znanstvenim načelima, za potrebe lingvistike i muzikologije.”¹ Taj pronalazak bio je zanimljiv mnogim znanstvenicima, pa je tako zainteresirao i balkansku komisiju u Beču. Već 1901. godine, dakle u prvoj godini testiranja uporabe ovoga pronalaska, Milan je Rešetar krenuo u istraživanja granica dijalekata i sa svog znanstvenog putovanja donio vrijedne zvučne plodove, koji između ostalog, čine sadržaj ovog CD-izdanja.

Stoga nije začuđujuće da su prvi svjetski pothvati te vrste pobudili i zanimanje carske kuće. Prilikom susreta suradnika Fonografskog arhiva i cara Franje Josipa, 20. kolovoza 1904. godine u Bad Ischlu, u Almanahu Austrijske akademije znanosti objavljeno je sljedeće: „Car se veoma interesuje za rad Akademije, preslušao je nekoliko snimljenih ploča, [...] Njegova pitanja pružila su priliku da se izvještava o snimljenim dijalektima srpsko-hrvatskog jezika dr Rešetara.”²

Poslije prvog uspješnog Rešetarova istraživačkog putovanja u Hrvatsku (na drugom putovanju, 1907. godine istraživao je moliške

¹ Sigmund Exner u: Hajek, Leo: Das Phonogrammarchiv der Akademie der Wissenschaften in Wien von seiner Gründung bis zur Neueinrichtung im Jahre 1927., Beč, 1928, str., 3.

² Almanach der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Beč, 1904./54., 355.

Hrvate), godine 1905. putovao je jezikoslovac Josif Popovici kako bi istražio isto-rumunjske jezičke dokumente i talijanski dijalekat. Već 1908. godine romanist Josef Vidossich boravio je u Istri i snimao talijanske pjesme, a 1910. František Pospišil u Južnoj je Moravskoj snimao hrvatsko čakavsko narječje. Slovenski slavist i etnograf Matija Murko snimao je 1912. i 1913. godine epske pjesme među Hrvatima u Bosni i Hercegovini. Najviše mjesta na ovom CD-izdanju pripada snimkama Josipa Širokog, koje su nastale u razdoblju između 1912. i 1914. godine, i to ne samo prigodom istraživanja na terenu, već i u Arhivu u Beču (kao također prije njega 1912. godine i Josip Florschütz). Neobično je da je Josip Široki sve radio sam: istraživao, tehnički snimao i pri tome bio i interpretator. Tijekom Prvog svjetskog rata Leo Hajek je snimao u Karlovcu, u okviru projekta Vojničke pjesme K&K vojske, hrvatske vojničke pjesme. Najmlađe u ovom izdanju su snimke gradišćanskih Hrvata iz 1936. godine.

Tako je Fonografski arhiv Austrijske akademije znanosti, u suradnji s Institutom za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, objavio pod naslovom *Croatian Recordings 1901-1936*, prvi put sve snimke (pjesme, instrumentalne plesove, poeziju, priče, molitve, primjere svakodnevnog govora itd.) koje su u tom razdoblju snimljene na području današnje Hrvatske ili područjima nastanjenim Hrvatima izvan Hrvatske (Molise, Moravska, Gradišće...). Na ukupno četiri audio CD-izdanja snimke su poredane tematski i kronološki, a zahvaljujući brizi i trudu tehničkih stručnjaka³ ostvarena je uspješna digitalizacija i prijenos s fonografskih ploča, što omogućava najbolju moguću kvalitetu zvuka (očišćeno od sporednih zvukova).⁴

Od velikog je značenja i popratna brošura, koja pored korisnih znanstvenih komentara stručnjaka za pojedinačne snimke – poput, na primjer, Grozdane Marošević, Mije Lončarića, Naila Ceribašića, Gerharda Neweklowskog, Waltera Breua, Jakše Primorca i Darija Marušića – sadržava i tekstualne transkripcije (djelomično s engleskim, odnosno talijanskim prijevodom), koje slušateljima olakšavaju razumijevanje sadržaja. Nedostatak glazbenih transkripcija ovdje je od manje važnosti, jer su uz brojne pjesme dane upute s upozorenjem na relevantne publikacije zbirki pjesama ili na moguće skladatelje (u velikoj mjeri u Maroševića, u odnosu na snimke narodnih pjesama Širokog). Dragocjena je i dokumentacija, koja je dana u petom CD-u, u kojem su digitalne slike izvornih protokola snimaka (iz kojih su također preuzeti naslovi za pojedine snimke), kao i iscrpne tekstove znanstvenika.

Važno je istaknuti da mnoge od tih snimaka tonske imaju i zapise kultura i načina izražavanja koji danas više ne postoje. Pored toga, treba naglasiti da je Fonografski arhiv (kao prva, i prije svega jedna od rijetkih institucija, koja se bavi tonskim arhiviranjem) zaslužan za očuvanje tih dragocjenih povijesnih glazbenih dokumenata i da ih je ovim izdanjem učinio dostupnima široj slušateljskoj publici. Važno je da će snimke biti dostupne ne samo u zemlji podrijetla već i da će se moći slušati i biti poticaj za daljnja istraživanja i izvan bečkog Arhiva. Posebna zasluga i zahvalnost pripada prije svega gospođi dr. Gerdi Lechleitner i gospođi dr. Grozdani Marošević, kao i svim suradnicima.

I još nešto, ovo CD-izdanje (Serija 11/1) samo je prvi dio. U sklopu toga ambiciozno-

³ Ovdje treba spomenuti Franza Lechleitnera, Johannesu Spitzbarta i Nadju Wallaszkovits.

⁴ Svakako su evidentne razlike u kvaliteti zvuka između snimaka iz 1901. i 1936. godine.

ga projekta planirano je objavljivanje svih (!) povijesnih snimaka iz Fonografskog arhiva, nastalih između 1899. i 1950. godine (prije uvođenja magnetofonskih traka), kao drugo izdanje Croatian Recordings, u kojem će biti prezentirana i velika zbirka hrvatskih zapisa Milovana Gavazzija i Božidara Širole iz dvadesetih i tridesetih godina 20. stoljeća,

koji su tada napravljeni u suradnji sa sestriškom ustanovom Odjela za narodnu glazbu Etnografskog muzeja u Zagrebu (osnovan 1921.).

S nestrpljenjem iščekujemo ovo izdanje!

Vera Merkel-Tiefenthaler

VIJESTI

Jezik na Facebooku. Časopis Jezik poziva Vas da se na Facebooku pridružite poštovateljima hrvatskoga jezika i Jezika, časopisa za kulturu hrvatskoga jezika.

U tiskanom obliku izlazimo 57 godina; u mrežnom smo izdanju na Hrčku (<http://hrcek.srce.hr/jezik>) tri godine; od svibnja smo i na Facebooku (<http://www.facebook.com/pages/Casopis-Jezik/113657748671600>).

Vaši stavovi i mišljenje o jezičnim zbivanjima i stanju u hrvatskom jeziku dobrodošli su nam za još šire otvaranje Jezikovih stranica prema hrvatskim jezičnim aktualnostima.

Na Jezikovo stranici na Facebooku

- doznat ćete sadržaj novoga broja prije nego što bude otisnut
- moći ćete zatražiti da objavimo koji stariji Jezikov rad koji je nedostupan ili se teže može nabaviti
- čitat ćete jezične savjete, i nove i one iz najstarijih Jezikovih godišta
- dobit ćete obavijesti o novim jezikoslovnim izdanjima i važnijim jezičnih zbivanjima

Pridruživanjem Jeziku na Facebooku pomoći ćete širenju hrvatske jezične kulture i proširiti vlastite jezične vidike – kao što

Jezikova krilatica kaže – Hrvatski se jezik voli znanjem.

Prvo i drugo godište Jezika na Hrčku.

Na hrvatski časopisni portal Hrčak postavili smo najstarije brojeve Jezika, prvo godište 1952. – 1953. i drugo godište 1953. – 1954.

Skup o Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom. U organizaciji je Hrvatskih studija u Varaždinu i Varaždinskim Toplicama od 15. do 17. travnja 2010. održan Međunarodni znanstveni skup o Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom. Riječ je o 12. skupu iz niza o hrvatskim jezičnim povjesničarima koje predvodi Tihomil Maštrović, a ovaj mu se put organizaciji pridružio i Ernest Fišer. Sudjelovali su znanstvenici iz svih hrvatskih sveučilišnih središta. Za Jezikove je čitatelje zanimljiva jezikoslovna strana skupa – nekoliko je izlaganja bilo posvećeno Kukuljevićevu jeziku, a valja podsjetiti na to da je Kukuljević održao prvi govor na hrvatskom jeziku u Hrvatskom saboru, 2. svibnja 1843. Predstavljen je zbornik s prošloga skupa, Zbornik o Šimi Ljubiću, o zborniku su govorili urednik Tihomil Maštrović, te Radoslav Katičić i Josip Bratulić. Sudionici su u Varaždinskim Toplicama obišli spomenik hrvatskomu jeziku koji su podigli i osmislili članovi Družbe „Braća Hrvatskoga zmaja”.

Sanda Ham